

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Siyaset Dışında da Seçim Şart

Kriz sonrasında oluşan bulanık küresel konjonktürün Türkiye için potansiyel bir avantaj barındırdığı artık oldukça açık. Bu, bir yandan küresel dengelerdeki büyük kaymadan yani finans sistemindeki çöküş ve yaşlı nüfus gibi yapısal sorunlar nedeniyle derin borç ve bütçe darboğazlarıyla boğuşan gelişmiş batı ülkelerinden böyle sorunları bulunmayan diğer G-20 ülkelere geçen cazibe unsurları, diğer yandan Türkiye'nin 2001 krizi sonrasında uyguladığı basiretli politikalar ve gösterdiği performans nedeniyle böyledir. Ne var ki bu potansiyel avantajın gerçek bir üstünlüğe dönüştürülmesi, hem para ve maliye politikalarında dikkat ve özenin sürdürülmesini hem de daha önemlisi büyümeyi sürdürülebilir kılmak ve risk primini düşürmek için kararlı bir eylem programı yürütülmesini gerektirir.

Yine cari açık derdi

Nitekim toparlanmanın hızı bakımından ümit veren ilk çeyrek büyümesi ile eşanlı olarak son yılların büyük derdi cari açığa yeniden sıçrama yaşanması, yapısal sorunlarımızın olduğu yerde durduğunu gösteriyor. Üstelik kriz öncesine oranla daha tehlikeli bir şekilde. Çünkü cari açık artarken, finansman kalitesi bozuluyor. Yani doğrudan dış yatırım ya da turizm ve benzeri borç doğurmayan kaynak girişleriyle değil, sıcak para ile finanse ediliyor. Öngörülebilirlik ve istikrar yönünden risk primini arttıracak olan bu gelişmeyi durdurmak ya da yavaşlatmak kolay değil. Finansman kalitesini arttırarak muhtemel bir krizi önlemek, yatırım cazibesini yükseltecek bir beklenti yönetimini gerektiriyor. Ayrıca asıl çözüm kronik cari açık üreten üretim yapısını dönüştürmekten geçiyor, yani sadece beklenti yönetimi kalıcı bir çıkış sayılmaz.

Anlaşıyor ki bundan böyle sadece temkinli para politikası ve mali disiplin de avantajı üstünlüğe çevirmeye yetmeyecek. Ekonomide ve esas itibarıyla reel kesimde verimliliği ve rekabetçiliği yükseltmedikçe, bunun için katma değere yönelik yatırımları arttırmadıkça, arge ve yenilikçiliği, işgücü niteliğini güçlendirmedikçe performansımız sürekli olamayacak. Kaldı ki şimdi mali disiplin ve

ona ilişkin beklentiler yönünden çok önemli olan yeni temel çapamız "mali kural"ın yasalaşması konusunda da soru işaretleri doğuyor; 2010'a oranla daha sönük gerçekleşmesi beklenen 2011 performansı açısından piyasalara yön verebilecek böyle bir aletin yokluğu, siyasi niteliği ağır basacak bir dönemde hiç de olumlu bir etki yapmayacak. İyimser bakışla yakın gelecekte yasalaşsa bile, kural'ın başarısı temel parametre olan potansiyel büyüme yönünden yapısal reformlara sıkı sıkıya bağlı.

Yapısal direnç işaretleri

Aslında ayrıntılı analizlere de hiç gerek yok, Türkiye'nin kronik yapısal sorunları bulunduğu en açık göstergesi, ekonominin en parlak dönemlerinde dahi enflasyonun, faizin, işsizliğin belli bir direnç düzeyinin altına inmeyişi. Direnci kırmamanın tek yolu yapıyı dönüştürmek, hakim paradigmayı rekabet ve verimlilik doğrultusunda değiştirmektir. İşsizlik konusunda ayrıca büyük bir kaynak açığını da aşmak gerekir. İşin kötüsü geleneksel nedenlerle düşük olan işgücüne katılım oranı, ekonomik gelişme sonucu tarım nüfusunun çözülmesi ve çekirdek ailenin güçlenmesi ile yükseldiğinde, fiili işsizlik oranının çok daha yüksek olduğunu göreceğiz.

Çift rakamlı rekor düzeylerden tek haneye gerilemesi açık bir başarı olmakla birlikte halen ülkemizdeki enflasyon oranı, gelişmiş batı ülkelerinin kriz etkisiyle artmış oranının iki üç katı düzeyindedir. Risk puanının, borç vadesinin ve dış kaynak girişinin olumsuz etkilenmesine yol açan bu sorun rekabetçiliği de kösteklemekte. Rekabetçiliğe engel başka bir kronik sorunumuz da kayıtdışılık.

Mali disiplin bağlamında yüklendiğimiz dolaylı vergiler ve kamu mallarına zam yöntemleri de enflasyonist nitelikte. Ayrıca özellikle dolaylı vergilerde artık gidilecek yer sınırlı, yani sürdürülebilirlik sorunu var; gelir vergisi reformu ise henüz gündemde değil.

Temel sorun seçim

Doğrusunu söylemek gerekirse rekabetçilik ve verimlilik darboğazlarımızın temelinde de, bir seçim sorununun yattığı söylenebilir. Küresel piyasalarda rekabet edebilmek için ya batılı ülkeler gibi katma değeri ve teknoloji katkısını arttırmak, ya da Asyalı ülkeler gibi ücretleri kısmak zorundasınız. Hem ikisine de yanaşmamak, hem de başka bir alternatif üretmemek çıkar yol değil.

İşletmelerimiz rekabet ve verimlilik, aydınlarımız modernite ve gelenekçilik, üniversitelerimiz nakilcilik ile araştırmacılık konusunda kararsızlık ve kafa karışıklığı yaşadıkça, politika üretmekte de zorlanacağız. Oysa kararsızlığın maliyeti giderek yükselecek...